

ÖN SÖZ

Değerli Meslektaşlarım,
İnsanlık tarihinde önemli bir yere sahip olan sanat hayatın içerisinde farklı biçimlerde kendini göstermiştir. Sanat; insanın dünyayı anlama, anlamlandırma ve yorumlama çabasıdır. Bu anlam dünyasını çizgi, renk, biçim, ses, söz ve ritim gibi araçlarla güzel ve etkili bir biçimde karşımıza çıkarmaktadır.

İnsan, kendi varlığını ve yaşamını içinde bulunduğu toplumun özellikleri ve kültürü ile biçimlendirip nesne, olay ve durum ile ifade ederek sanat ürünleri oluşturmaya devam etmiştir. Yaşadığı toplumun kültürel değerlerini sanata ifade etmiş ve gelecek nesillere de sanat mirasını bırakmıştır. Anadolu toplumunun kültürel zenginliği sanat alanında da kendini göstermektedir. Anadolu'nun kadim kültür unsurlarından seramik konusunda öğrencilerimizin kültürel kodlarımızla tanışmaları, bilişsel, duyuşsal ve psikomotor becerilerini geliştirmeleri için öğretmenlerimizin seramiğe ilişkin bireysel gelişmelerinin desteklenmesi önemlidir. Bu hedef doğrultusunda, Genel Müdürlüğümüz tarafından, öğrencilerimizin geleneksel sanatlarımızla buluşturulması, kültürel mirasımızın yaşatılması amacıyla seramik eğitime ilişkin mesleki gelişim programı ile kuramsal bilgi ve etkinlik içeren kitaplar hazırlanmıştır. Bu kitaplardan "Seramik Eğitimi" kitabı sekiz bölümden oluşmakta ve seramik sanatına yönelik yöntem ve teknikleri içermektedir.

"Seramik Uygulamaları Etkinlik Kitabı" ise dört bölümden oluşmakta olup kitapta okul öncesi, ilkököl, ortaokul ve liselele yönelik etkinlik plan örnekleri yer almaktadır.

Kitabın hazırlanmasında emeği geçen Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Nevşehir İl Millî Eğitim Müdürlüğüne, akademisyen ve öğretmenlerimize teşekkür eder; büyük bir emek harcayarak hazırlanan bu kitapların paydaşlarımızla ve eğitim sistemimize katkı sağlamasını temenni ederim.

Adnan BOYACI
Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme
Genel Müdürü

İÇİNDEKİLER

Bölüm • 1	Çimdikleme Yöntemi İle Şekillendirme	23
Bölüm • 2	Plaka Yöntemi İle Şekillendirme	39
Bölüm • 3	Fitil Yöntemi İle Şekillendirme	59
Bölüm • 4	Kalıp Yöntemi İle Şekillendirme	71
Bölüm • 5	Kütlesel Form Yöntemi İle Şekillendirme	89
Bölüm • 6	Rölyef Pano Uygulama Modül Yöntemi İle Şekillendirme	107
Bölüm 7 • A	Kazıma (Sgraffito) Yöntemi İle Dekorlama	125
Bölüm 7 • B	Ajur (Delme) Yöntemi İle Dekorlama	141
Bölüm 8 • A	Çiğ Seramik Çamurları Üzerine Parça Ekleme Dekor Tekniği ..	157
Bölüm 8 • B	Çiğ Seramik Çamurları Üzerine İzleme Dekor Tekniği	169
Bölüm • 9	Kaynakça	179

Millî Eğitim Bakanlığı
Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme
Genel Müdürlüğü Adına
Prof. Dr. Adnan BOYACI

Editör

Dr. Volkan Hasan KAYA
Daire Başkanı

Yazarlar

Doç. Dr. Betül AYTEPE SERİNSU
Dr. Öğr. Üyesi Hatice AYBIKE KARAKURT
Dr. Öğr. Üyesi Muharrem BIROL AKALIN
Öğr. Gör. Dr. Sibel İNCİ
Öğr. Gör. Bahadır Cem ERDEM
Öğr. Gör. Necmiye DEMİRCİOĞLU
Öğr. Gör. Özlem Sağlıyan SÖNMEZ
Arş. Gör. Ferit Cihat SERTKAYA

Kapak Tasarım

Meliha BAKA ÇAKMAKLI

ISBN: 978-975-11-5597-9

Millî Eğitim Bakanlığı Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü'nün yazılı izni olmadan bu kitap içeriğinin bir kısmı veya tamamı yeniden üretilemez, çoğaltılamaz, dağıtılamaz.

2021

3

T.C. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü

Millî Eğitim Bakanlığı
Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme
Genel Müdürlüğü Adına
Prof. Dr. Adnan BOYACI

Editör
Dr. Volkan Hasan KAYA
Daire Başkanı

Yazarlar
Murat DİLDÖKEN
Sevgi YILMAZ
Ramazan VELİCEOĞLU
Hakan KARAMAN
Ersan UZ
Muhammed Ali ERMAN
Ahmed ÖZALP
Emine ATAN
İclal TEOMAN
Tülin ÖZYURT
Ali Rıza DEMİR
Canan YOLVEREN
Hatice ÇELİK
Gülcihan ÖNER
Evren KARAKUŞ
Kemal YILMAZ
Gökhan ARIKAN
Gülşay ARIKAN

Kapak Tasarım
Meliha BAKA ÇAKMAKLI

ISBN: 978-975-11-5598-6

Millî Eğitim Bakanlığı Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü'nün yazılı izni olmadan bu kitap içeriğinin bir kısmı veya tamamı yeniden üretilemez, çoğaltılamaz, dağıtılamaz.

2021

BÖLÜM . 4 KALIP YÖNTEMİ İLE ŞEKİLLENDİRME (SIVAMA YÖNTEMİ)

KALIP YÖNTEMİ İLE ŞEKİLLENDİRME (SIVAMA YÖNTEMİ)

Seramik şekillendirme yöntemlerinden biri olan kalıba sivama yöntemi, yardımcı bir kalbin içine veya dışına, plastik kile çeşitli şekiller verilerek yerleştirilmesi yoluyla yapılan işlemdir. Renkli kilerin, geometrik şekillerin, sepet örgü gibi farklı biçimlerin kalıba yerleştirilerek bir araya gelmesi ile ortaya çıkan formlardır. Tarih öncesi dönemlerde, sepetler bir kalıp olarak kullanılıyor ve üzerine kil sıvanarak şekillendiriliyordu.

Yapılabilecek biçimler çok çeşitlidir. Tekli spiral (sarmal/helezon), çift spiral, yönlü farklı spiral, U biçimli kemer, kısa-uzun fitil (çubuk), halka, kovnmlı (bukle), sarmal, örgü, küre, daire, dikdörtgen plaka vb. gibi oldukça zengin biçimler bir arada kullanılarak kalbin içine ve dışına yerleştirme yoluyla yüzeyde kompozisyon düzenlemeleri yapılabilir (Şekil 1).

Şekil 1. Kil ile yapılabilecek çeşitli biçimler

T.C. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü

72

İç yüzeyde uygulama yapılacaksa kalıpların içi el girebilecek derinlikte ve genişlikte olmalıdır. Böylece kilden yapılmış biçimler rahatça kalıba yerleştirilebilir (Şekil 2, 3).

Şekil 2. Alçı kalıbın iç yüzeyi kullanılarak yapılan uygulama, kırmızı kil (URL 24)

Şekil 3. Kalıbın iç yüzeyi kullanılarak yapılan uygulama, renkli kil sarmalları (Dolors Ros, 2006: 47)

73

T.C. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü

Dış yüzeye uygulama yapılacaksa kalıp, ters gönye olmamalıdır. Aksi hâlde üzerine şekillendirilen form, kalıptan çıkarırken deforme olabilir (Şekil 4, 5, 6).

Şekil 4. Kalıbın dış yüzeyi kullanılarak sepet deseni uygulama (URL 25)
Beyaz kil, Jim Parmentier

Şekil 5. Alçı kalıbın dış yüzeyi kullanılarak yapılan uygulama
Renkli kiler, (Dolors Ros, 2006: 45)

74

T.C. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü

Şekil 6. Alçı kalıbın dış yüzeyi kullanılarak yapılan uygulama
Beyaz kil, (Clark, 1998: 119)

Seramik yalnızca şekillendirme yöntemlerinden ibaret değildir. Sanatsal düşünme yetisinin gelişmesi; bir konudan yola çıkarak yapılan örnekler, soyutlama, stilizasyon, deformasyon gibi yorumlamalarla temel tasarım öğeleri ve temel sanat ilkelerinin kullanıldığı özgün eserler ortaya koyma yoluyla gerçekleşir. Şekil 7'de hücrenin biçiminden yola çıkılarak kalıba sıvama yöntemiyle yapılan uygulama örneği görülmektedir.

Şekil 7. Kalıbın iç ve dış yüzeyi kullanılarak yapılan uygulama (URL 26)
Hücre, porselen, Anthony Foo

Bu yöntem kullanılarak şekillendirilen ürünler; kase, vazo, kalemlik, tabak, saksı gibi klasik formlar olabilirken farklı birimler aynı şekillendirilerek kalıptan çıkarıldıktan sonra birleştirilmesi yoluyla artistik (sanatsal) bir düzenleme de meydana getirilebilir (Şekil 8).

Şekil 8. Alçı kalıbın iç yüzeyi kullanılarak yapılan uygulama (Cosentino, 1996: 63)
Şamotlu kil

75

T.C. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü

76

T.C. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü

Kalıp türleri:

Bisküvi pişirimi yapılmış sirsız seramik kalıp
Plastik/cam gibi dayanıklı malzemeden oluşan kalıp
Kartonpiyer alçıdan yapılmış kalıp

KALIP YÖNTEMİYLE ŞEKİLLENDİRME (SIVAMA YÖNTEMİ)	
Yöntem Adı	Kalıp yöntemiyle şekillendirme (sivama yöntemi)
Yöntemin Amacı	<ul style="list-style-type: none">• Beyin fırtınası yapma• Zamanı dikkatli ve verimli kullanma• Tasarım, form ve kompozisyon oluşturma• Temel sanat ilkeleri ve temel tasarım öğelerini kavrama• Tıttiz çalışma• El-göz koordinasyonu ile kili şekillendirme• İnce motor becerilerini geliştirme• Şekillendirme aşamasında dikkatli olma hassasiyetini kazanma• Seramik malzemelerini tanıma ve kullanma becerisini kazanma• Seramik alanının gerektirdiği kısıtlamaları göz önünde bulundurarak, ortaya konan sorun ve gereksinimleri karşılayacak bir ürünü yaratma becerisi kazanma• Sanat ve tasarım uygulamaları için gerekli olan teknikleri ve yenilikleri kullanma becerisi kazanma
Yöntemin Süresi	3 ders saati

Yöntemin Kazanımları	<ul style="list-style-type: none">• Kili yoğurmak• Tasarım yapmak• Görsel dili seramik bünyeye aktarmak• Formu tasarıma göre dikkatlice şekillendirmek• Rütüştürmek• Kurutmak• Sırlamak• Fırınlamak
Genel Kazanımlar	<ul style="list-style-type: none">• Sabırlı olmayı öğrenme• Paylaşmayı öğrenme• El becerisini geliştirme• Bireyin estetik yönünü geliştirme• Bireyi sanata duyarlı hale getirme• Öz güvenli olma• Kendini keşfetme• Grup çalışması ile sosyalleşme• Çok yönlü düşünme yetisi kazanma• Etkin iletişim kurma ve kendini ifade edebilme
Öğretim Yöntem ve Teknikleri	<ul style="list-style-type: none">• Anlatım• Soru-cevap• Gösterip yapıtırma• Örnek tasarımları inceleme• Örnek uygulamaları inceleme
Yöntemde Kullanılacak Malzemeler	Beyaz kil, kırmızı kil veya şamotlu kil, seramik şekillendirme kalemleri (modelaj aletleri), bıçak, naylon poşet, merdane, parça kumaş, su kabı, fırça, boş kap, şablon kalıp, sünger, metal veya ahşap sistrer, oksitler, pigment boya, sırlar

İşlem Basamakları

1. Malzemeleri ve kalıbı hazırlayınız.

2. Yüzeyine yerleştirilecek kilin, kalıba yapışmaması için kalıbın üzerine kumaş veya bir naylon ile kaplayınız.
2.1.Bisküvi pişirimi yapılmış sirsız kalıp kullanılıyorsa yüzeyi kumaş veya naylon ile kaplamaya gerek yoktur. Sirsız olduğu için kilin nemini bünyeye doğrudan emeceği için üzerine yapılan uygulama kolaylıkla kalıptan ayrılacaktır.

3. Kil parçalarını birbirine yapıştırmak için balçık hazırlayınız.
3.1.Kullanılan kilin türü neyse o kilden balçık hazırlanmalıdır. Örneğin kırmızı kil ile şekillendirme yapılacaksa aynı kili suyla karıştırarak hazırlamak gerekir. Balçık, kilin suyla karıştırılarak koyu kıvama dönüştürülmesidir.

İşlem Basamakları

4. Şekillendirilecek kilin içindeki havanın çıkması ve homojen hale gelmesi için kili düz bir zeminde yoğurunuz.

5. Kurumaması için kili plastik poşetin içinde muhafaza ediniz.
6. Hazırlanan kilden küçük parçalar alınız.
7. Çapı yaklaşık 0,5/1 cm olan fiiller yapınız.

8. Fıtlillere helezon (spiral) şekiller veriniz. (Helezon haricinde Şekil 1'de verilen örnekler de uygulanabilir.)

İşlem Basamakları

9. Kalıbın ortasından başlayarak helezonların birbirine değen yerlerine çentik atıp balçık sürerek biçimleri kaynaştırınız.

81

T.C. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü

10. Tüm biçimleri kalbın yüzeyine çentik ve balçık sürerek yerleştiriniz, kaynaştırınız.

İşlem Basamakları

11. İhtiyaç duyulan boşluklara kilten küreler yapıp bastırınız ve yapıştırınız.

82

T.C. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü

12. Tercihen, yerleştirilen helezonları metal veya ahşap sistre yardımıyla kaynaştırarak düz yüzey elde ediniz.

12.1. Formun her iki tarafında da desenlerin gözükmesi istenirse sistre ile yüzeyi düzleştiriniz.

İşlem Basamakları

13. Nemli bir süngerle pürüzlü yerleri rötüflayınız.

83

T.C. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü

14. Şekillendirilmesi tamamlanan formu, nemini atması için kalıpta üzeri açık bekletiniz.

14.1. Ortam sıcak ya da hava sirkülasyonu fazla olursa hızlı kuruma nedeniyle çatlamar oluşacaktır, bu duruma dikkat edilmelidir.

15. Deri sertliğine gelen form, neminin bir kısmını attığı için kalıbın içinde küçülmeye başlayacaktır; bu aşamada şekillendirilen kil, el ile destekleyerek kalıptan dikkatlice kırmadan çıkarınız.

İşlem Basamakları

16. Form, deri sertliğine gelmeden kalıptan çıkarılırsa formda deformasyon oluşabilir.

17. Gerekli görülen yerleri nemli bir sünger yardımıyla tekrar dikkatlice rötüflayınız.

84

T.C. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü

İşlem Basamakları	<p>18. Kontrollü bir şekilde kurumaya bırakınız.</p> <p>19. Tam kuruma gerçekleştiikten sonra bisküvi pişirimini yapınız.</p> <p>20. Bisküvi pişirimi yapılan formu sırlayınız.</p> <p>21. İkinci pişirim olan sırlı pişirimi yapınız.</p>
Ölçme ve Değerlendirme	<p>Çalışmaya uygun hazırlanan ölçüğü kullanınız. Yapılan uygulamanın tüm aşamaları başarıyla yerine getirilerek proje/performans çalışmalarının tamamlanması ile amaca ulaşılmıştır.</p>

ÖZGÜN UYGULAMALAR

Sanatçılar tarafından kalıba sıvama yöntemi uygulanarak yapılan özgün örnekler aşağıda yer almaktadır (Şekil 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16).

Şekil 9. Kalıbın iç yüzeyi kullanarak silindirik birimlerden oluşan uygulama (URL27)
Porselen, Stine Jerpersen

Şekil 10. Kalıbın iç yüzeyi kullanarak plakalardan yapılan uygulama (URL 28)
Bruno Danese, porselen, 8,9 x 26,6 cm, Milano, İtalya

85

T.C. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü

Şekil 11. Kalıbın iç yüzeyi kullanarak daire birimlerinden oluşan uygulama (URL 29)
Milky Canvas, h: 8 cm, R: 14,5 cm

Şekil 12. Kalıbın iç ve dış yüzeyi kullanarak kısa fitillerle (çubuklar) ve plaka ile yapılan uygulama
Betül AYTEPE Serinsu, h: 22 cm, R: 40 cm, yağlı raku, 1000°C, 2010,
Yapım Yeri: Macaristan

86

T.C. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü

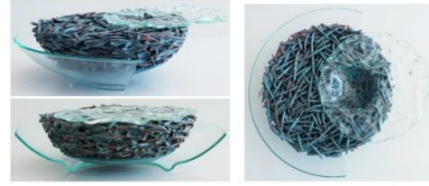
Şekil 13. Kalıbın iç ve dış yüzeyi kullanarak kısa fitillerle (çubuklar) ve plaka ile yapılan uygulama
Betül AYTEPE Serinsu, 50x25x18 cm, 1300°C, 2010, Yapım Yeri: Macaristan

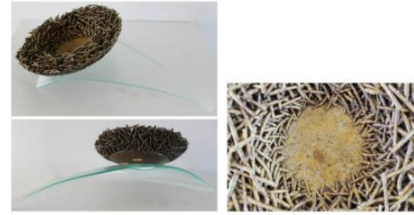
Şekil 14. Kalıbın iç yüzeyi kullanarak kısa fitillerle (çubuklar) yapılan uygulama
Betül AYTEPE Serinsu, 32x10x14 cm, 1050°C, Füzyon Camı: 835°C, 2011

87

T.C. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü

Şekil 15. Kalıbın iç yüzeyi kullanarak kısa fitillerle (çubuklar) yapılan uygulama
Betül AYTEPE Serinsu, 22x30x25 cm, 1050°C, Füzyon Camı: 835°C, 2014
(3. Uluslararası Seramik ve Cam Sergisi, SERES'14)

Şekil 16. Kalıbın iç yüzeyi kullanarak kısa fitillerle (çubuklar) yapılan uygulama
Betül AYTEPE Serinsu, 40x22x26 cm, 1250°C, tuz pişirimi, füzyon camı: 835°C

88

T.C. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü